

Täällä Pohjantähden alla, osa 1

Suomi, 2009

Ohjaaja: Timo Koivusalo

Käsikirjoittaja: Timo Koivusalo

Näyttelijät: Ilkka Koivula, Vera Kiiskinen, Risto Tuorila, Ritva Jalonen, Heikki Nousiainen, Hannu-Pekka Björkman, Jonna Järnefelt, Sulevi Peltola, Miia Selin, Esko Roine, Sara Paavolainen, Tomi Salmela, Eija Vilpas, Jukka Leisti

Levittäjä: Walt Disney Studios Motion Pictures Finland

Kesto: 193 min.

Ikäraja: 13

Genre: Draama

Oppimateriaalin tehtävät on suunniteltu yläasteelle ja lukioon erityisesti äidinkielen ja kirjallisuuden sekä historian opetukseen.

Oppimateriaalin teemoja: Väinö Linna, elokuva Täällä Pohjantähden alla I. Äidinkieli ja kirjallisuus: Täällä pohjan tähden alla – romaanit, Linnan kielestä, henkilögalleria.

Historia: Torpparilaitos, työväenliike, sisällissota.

SYNOPSIS

Akseli Koskela on pappilan torpparin poika, joka ei vartuttuaan suostukaan sopeutumaan vanhakantaisen yläluokan ihanteen mukaiseen nöyrän ja kuuliaisen alamaisen rooliin, kuten aiemmat sukupolvet, joilla ei ollut muuta vaihtoehtoa. Uuden ajan mieltä kuohuttavat aatteet saavat hänet haaveilemaan vapaudesta ja oikeudesta omaan maahan.

Elämän epävarmuus käy pian selväksi kun Pappila vaatii itselleen suuren osan pelloista jotka Akselin isä on itse raa'asta suosta raivannut. Sen synnyttämä synkkä ja sammumaton katkeruus saa Akselin

kiinnostumaan yhteiskunnallisista asioista. Hän liittyy työväenyhdistykseen, jonka johtohahmona kylässä toimii Räättäli Halme. Tämän maltillinen ja pasifistinen usko veljeyteen ja tasa-arvoon ei kuitenkaan kauan riitä Akselille vaan hän menee mukaan punakaartiin, jonka tarkoitus on ottaa väkivalloin se mitä työväelle ei sovinnolla anneta; oikeus oman työn tuloksiin.

Katkerana kansalaissota jakaa kansan verisesti kahtia. Määrätietoinen ja voimakastahtoinen Akseli nostetaan komppanianpäälliköksi ja punaisten karvaan tappion myötä hän saa niskoilleen toivottoman tehtävän; johdattaa

**KOULUKINON ELOKUVAKASVATUS-
OPPIMATERIAALI**

voittajien kosta pakeneva ryysyinen pakolaiskaravaani rajan yli turvaan. Kymmeniä tuhansia punaisia teloitetaan ja mielivaltaisesti häviäjiin suhtautuvat voittajat saavat toimeenpanna järjettömän puhdistuksensa kostonhimon sokaisemina, kenenkään kontrolloimatta.

Valtavilla vankileireillä viruu, kuolee nälkään ja tapetaan tuhat määrin ihmisiä, myös naiset ja lapset kokevat saman kohtalon. Akselin molemmat veljet teloitetaan, samoin räätäli Halme ja suurin osa Akselin kotikylän punakaartiin kuuluneista ystäväistä. Itse hän välttää teloituksen kuin kohtalon oikusta ja neljä vuotta vankileirillä istuttuaan, saa armahduksen.

Täällä Pohjantähden alla on realistinen ja syvästi humaani tarina niistä suunnattomista ja epäinhimillisistä uhrauksista joita pienet ihmiset ja tavalliset perheet joutuvat tekemään, hiekanmurusina historian rattaissa.

(Lähde: elokuvan kotisivut:

<http://www.artistafilmi.fi/pohjantahti/?q=tpa/synopsis>)

**VÄINÖ LINNA – RENGISTÄ JA
TYÖMIEHETÄ KIRJAILIJAKSI**

Väinö Linna (1920-1992) oli Urjalan kartanon renkipoika, kun hän 17-vuotiaana muutti Urjalasta Tampereelle Finlaysonin tehtaaseen työhön. Palattuaan jatkosodasta hän aloitti intohimoisen kirjoittamisen, jonka tuloksina ilmestyivät kriitikoiden arvostamat, mutta keskikertaisesti myydyt romaanit *Päämäärä* (1947) ja *Musta rakkaus* (1948).

Ahkera lukeminen ja intensiiviset keskustelut nuorten tamperelaisten kirjailijoiden vapaamuotoisessa "Mäkelän piirissä" selkiyttivät näköaloja ja avasivat uudenlaisen, realistisen kirjoitustavan, jossa kansankielellä ja huumorilla oli tärkeä asema. Epäonnistuneen ja kesken jääneen Messias-romaanin jälkeen syntyi pikavauhtia omiin sotakokemuksiin ja ennen kaikkea suomalaisen ja maailmankirjallisuuden tyyli-ihanteisiin pohjautuva *Tuntematon sotilas* (1954). Se on kertomus elämänhaluisten

nuorten miesten katkerista vaiheista jatkosodassa. Romaani synnytti ainutlaatuisen lehtipolemiikin ja kirjasodan. Väitettiin, että Linnan oli romaanillaan mustannut Suomen armeijan maineen. Veteraanipolvi uskoi kuitenkin tunnistavansa romaanista oman aidon sotakokemuksensa. Vasta vähitellen on alkanut korostua se, että *Tuntematon sotilas* on sittenkin taitavasti rakennettu romaani eikä vain raportti sodasta. Romaanin ilmestyttyä Linna luopui tehdastyöstä ja ryhtyi kirjoittamaan päätoimisesti.

Kirjailija itse piti pääteoksenaan trilogiaa *Täällä Pohjantähden alla* (1959-1962). Väljästi lapsuusajan ympäristöön sijoitettu romaani pyrki antamaan Koskelan suvun vaiheiden kautta pienoiskoossa kuvan Suomen 1900-luvun historiasta ja ihmiselämästä yleensä. Trilogian keskeisin osa, jonka keskiössä ovat vuoden 1918 sisällissodan tapahtumat, synnytti jälleen kiivaan lehdistökirjoittelun. Linna itse korosti tässä keskustelussa, että historiaa eivät tee pelkästään poliittiset johtajat ja kenraalit, vaan kehitys on pohjimmiltaan aivan tavallisten ihmisten toiveiden ja tarpeiden synnyttämää. Hän halusi tuoda kirjallisuuteemme syrjäytyneiden ja omalaatuisten kansanhimien rinnalle myös aktiivisen, itselleen tulevaisuutta rakentavan kansanmiehen ja -naisen.

Linnan pääteosten yhteiskuntanäkemyksessä on 1950- ja 1960-luvun uudistushenkeä. Yhteiskunnallinen keskustelu oli johtamassa tilanteeseen, jossa työväestö, maalaisväestö ja kaupunkien keskiluokka integroitiin moderniksi Suomeksi. *Tuntematon sotilas* ja *Täällä Pohjantähden alla* olivat tärkeä osa tätä keskustelua, josta poliitikot vetivät omat johtopäätöksensä 1960-luvun kuluessa. Huomattiin, että kaikki puolueet ja eturyhmät oli vedettävä yhteiskunnallisen dialogin piiriin. Suomalaisessa sisäpolitiikassa lähdettiin tielle, jota Linnan teokset olivat ennakoineet.

Väinö Linna oli kirjailijana voimakkaiden vastakohtien ihminen. Hänen mielellään kamppailivat ankara kansallinen itsekritiikki ja syvä patriotismi. Edellinen tunnetaan hyvin – jälkimmäinen näkyy esimerkiksi Linnan ensimmäisestä julkaistusta kirjoituksesta "Köyhän työmiehen isänmaa" (1946): "Miksi

en rakastaisi maatani, vaikka olen köyhä? -- Hehtaareissako laskisin kauneutesi määrän? Markoissako arvioisin vanhempieni haudan arvon ja isieni töiden määrän? Tulkoon joku ostamaan kehtoani, sitä ei myydä." Linnan mielessä kamppailivat myös usko yhteiskunnan ja ihmisen mahdollisuuksiin kehittyä ajan mittaan paremmiksi ja toisaalta syvä skeptisyys tässä suhteessa – nehan ovat kaksi *Pohjantähti*-trilogian johtavaa teemaa.

Täällä Pohjantähden alla -trilogian ilmestyttyä Linna vaikenä kirjailijana. Hän kirjoitti kyllä edelleen esseitä sekä puhui kirjallisuudesta ja yhteiskunnasta. Kuten *Koottujen teosten* (2000) viimeisestä niteestä voi lukea, häntä huolestuttivat hyvinvointiyhteiskunnan ensimmäiset rapautumisen oireet, alkava siirtyminen tasa-arvoisesta koulutusyhteiskunnasta markkinavoimien ja vahvojen menestyjien yhteiskuntaan.

Teksti: Yrjö Varpio

Kirjoittaja on suomen kirjallisuuden emeritusprofessori ja Väinö Linna-tuntija, joka on julkaissut mm. perusteellisen teoksen *Väinö Linnan elämä* (WSOY, 2006).

Tehtäviä:

1. Keskustelkaa Yrjö Varpion esittelyn perusteella kirjailija Väinö Linnasta. Millainen taiteilijakuva hänestä syntyy?

Lisätietoja kirjailijakuvan muodostumiseksi löytyy mm. seuraavista linkeistä:

<http://www.vainolinnanseura.fi/>

<http://yle.fi/teema/sininenlauulu/artikkeli.php?id=400#k5>

<http://www.uta.fi/~csmaso/varpio06.htm>

<http://yle.fi/elavaarkisto/?s=s&q=4&aq=23&t=773&a=50>

Lisäksi voitte tutustua seuraaviin kirjallisiin lähteisiin:

Antti Arnkil – Olli Sinivaara (toim.), Kirjoituksia Väinö Linnasta. Kustannusosakeyhtiö Teos: Helsinki 2006.

Tage Boström, Okänd soldat och kända soldater. Beteenden, attityder och struktur i Väinö Linnas krigsroman. Almqvist & Wiksell: Stockholm 1983.

Timo Hirvonen (toim.), Koko Kansan Tuntematon. Suuri Suomalainen Sotaelokuva Tuntematon Sotilas 50 vuotta 1955-2005. Alfamer: Helsinki 2004.

Kimmo Jokinen – Maaria Linko, Uusi Tuntematon. Rauni Mollbergin ohjaaman Tuntematon sotilas -elokuvan ensi-illan aikainen vastaanotto. Nykykulttuurin tutkimusyksikön julkaisuja 4. Jyväskylän yliopisto: Jyväskylä 1987.

Pekka Lilja, Väinö Linnan Tuntematon sotilas konfliktromaana. Normistojen taistelu. Jyväskylän yliopisto: Jyväskylä 1984.

Risto Lindstedt, Väinö Linna. Kansakunnan puhemies. WSOY: Helsinki 2004.

Jyrki Nummi, Jalon kansan parhaat voimat. Kansalliset kuvat ja Väinö Linnan romaanit Tuntematon sotilas ja Täällä Pohjantähden alla. WSOY: Juva 1993.

Heikki Siltala, Kolmen rintaman konfliktit. Väinö Linnan Tuntemattoman sotilaan, Norman Mailerin *The naked and the dead* ja Willi Heinrichin *Das geduldige Fleisch* tekstienvälisyys. SKS: Helsinki 1996.

Nils-Börje Stormbom, Väinö Linna. Kirjailijan tie. WSOY: Helsinki 1963.

Jaakko Syrjä, Muistissa Väinö Linna. I osa. WSOY: Juva 2004.

Pirjo Talvio (toim.), Väpi. Linnan Väinöstä kerrottua. WSOY: Juva 1995.

Yrjö Varpio (toim.), Väinö Linna – toisen tasavallan kirjailija. WSOY: Helsinki 1980. – Sama ruotsiksi Yrjö Varpio (toim.), *Bilden av ett folk. En festskrift till Väinö Linna*. Holger Schilds förlag: Jakobstad 1980.

KOULUKINON ELOKUVAKASVATUS- OPPIMATERIAALI

Yrjö Varpio, Mäkelän piiri. Tutkimus tamperelaisesta kirjailijapiiristä (1946-1954) ja sen tuotannosta. WSOY: Helsinki 1975.

Yrjö Varpio, Pentinkulma ja maailma. Tutkimus Väinö Linnan teosten kääntämisestä, julkaisemisesta ja vastaanotosta ulkomailla. WSOY: Porvoo - Helsinki - Juva 1979.

Yrjö Varpio, Väinö Linnan elämä. WSOY: Helsinki 2006.

Leo Vuotila, Kirjailija ja omatunto. Pekkanen, Linna, Siippainen ja Viita eettisinä kirjailijoina. WSOY: Porvoo - Helsinki 1967.

2. Väinö Linna on eittämättä suomalaisen kirjallisuuden suuri mies ja hänen suosionsa on kiistaton. Miettikää ja listatkaa yhdessä suosion syitä. Mitkä asia tekevät kirjailija Väinö Linnasta vielä 2000-luvullakin kaikkien aikojen suomalaisen kirjailijan?

<http://www.mtv3.fi/uutiset/arkisto.shtml/arkisto/t/kulttuuri/2003/06/174718>

ELOKUVA TÄÄLLÄ POHJANTÄHDEN ALLA I

Tehtäviä:

1. Keskustelkaa elokuvasta *Täällä Pohjantähden alla*. Millaisen vaikutuksen se teki teihin katsojana? Mitkä kohtaukset jäivät mieleen? Mitä oli vaikea ymmärtää? Millaisen vaikutuksen elokuvan kerronta, kuvaus, hahmot, musiikki, lavastus, ympäristö, puvustus, värit jne. tekivät? Mikä jäi elokuvassa mietityttämään? Mikä oli mielestäsi hienoin kohta elokuvassa? Miksi?

2. Lukekaa kulttuurialan opiskelijoiden tuntemuksia ja tunteita elokuvasta ja keskustelkaa niiden pohjalta omista tuntemuksistanne. Kirjoittakaa omia

tunteitanne kirjaimiksi, sanoiksi, virkkeiksi ja tekstiksi; runoksi, esseeksi tai aineeksi.

"Alussa olivat suo, kuokka - ja Jussi." Tätä lausetta odotin, mutta yllätyksekseni sitä ei tullut. Elokuvan vanhempi versio on yleensä onnistunut nukuttamaan minut syvään ja rauhalliseen uneen hitaasta kerronnasta johtuvan pitkäveteytensä vuoksi. Samaa odotin uudeltakin versiolta, mutta se olikin jotain aivan muuta.

Normaalisti jos elokuva kertoo historiasta ja sodasta se saa oksennusrefleksini heräämään ja jätän sen suosiolla väliin. Alussa kiinnostus kuitenkin heräsi heti. Pitkävetäinen alku olikin muuttunut nopeasti ohikiitäväksi kerronnaksi, jonka ansiosta elokuva sai keskittyttyä paremmin itse asiaan, eli sisällissodan ajan arjen kuvaamiseen. Henkilöiden ilot ja surut tuntuivat katsomoon asti ja välillä sai kiemurrella naurusta kun joku henkilöistä murjaisi oikein kunnolla. Itku oli lähellä viimeisen tunnin aikana, koska suurin osa päähenkilöistä sai surmansa sotaoikeuden määräämissä teloituksissa.

Elokuvan loputtua oli melko tyhjä ja turta olo. Tajusin heti haluavani nähdä samaa lisää, mistä yllätyin itsekin. Aionkin mennä katsomaan myös elokuvan jatko-osat niiden ilmestyessä. Elokuva sai minut miettimään millaista olisi ollut itse elää tuohon aikaan ja kuinka olisin silloin pärjännyt.

Pauliina, 17 vuotta

On tärkeää, että elokuvan alku nappaa heti mukaansa, muuten en välttämättä jaksa katsoa leffaa loppuun. Pohjantähdessä ei ollut sitä pelkoa. ALKU OLI MAHTAVA! Elokuva antoi heti hyvän tuulahduksen ja nappasi mukaansa koko elokuvan ajaksi, vaikka se olikin ehkäpä liiankin pitkä. Alun rauhaisa tunnelma ja kaunis tekninen toteutus sai minut uskomaan suomalaisiin elokuvaan ja niiden tulevaisuuteen, jota olen aiemmin kovastikin pelännyt. Hienoa työtä. Olisi tietenkin myös mielenkiintoista tietää se syy, miksi alusta jätettiin Väinö Linnan romaanin hienon alun ensimmäiset ja niin

tunnetut sanat: Alussa olivat suo, kuokka - ja Jussi.

Erikoiskiitosta saa loistava käsikirjoitus. Se nappasi mukaansa ja oli näyttelijöille antoisa. Eniten näyttelijöistä huomiotani sai Hannu-Pekka Björkman, joka veti loistokkaasti kirkkoherran roolin. Hän oli siihen aivan täydellinen. Ja onhan hän muutenkin tosi hyvä näyttelijä, mutta tämä on nyt mieleenpainuvuin suoritus, jonka olen häneltä nähnyt.

Jossain vaiheessa elokuvaa alkoi tuntua, että olen nähnyt jo tämän tyylisen kohtauksen ja mietinkin, että onko tämä matkittu jostain vai onko tästä matkittua. Oivalsin kuitenkin, että olen nähnyt Täällä pohjantähden alla -teatteriesityksenä. Muistan, että tykkäsin kyseisestä esityksestä. Olen siis saanut tosi positiivisen kuvan Väinö Linnan trilogiasta. Kirjaa itseään en ole lukenut, eikä ole tullut mieleenkään lukea. Äänikasettina tosin saisin senkin urakan toteutettua. En ole myöskään nähnyt vanhempaa elokuvaa kyseisestä leffasta.

Elokuvan jälkeen olin tyytyväinen jo pelkästään siihen, ettei sen yli kolmituntisen leffan aikana kertaakaan alkanut väsyttämään tai puuduttamaan katsominen. TPA:sta jäi hyvä mieli ja suosittelen sitä ehdottomasti katsottavaksi kaikille. Tulen varmasti katsomaan sen itsekin uudestaan.

litu, 18 vuotta

Elokuva oli mainio ja se herätti minussa voimakkaita tunteita. Varsinkin kohtaus, jossa teloitettiin räätäli Halme, oli hyvin kaunistelematon ja raju. Halme tiesi kuolevansa ja alkoi lausua Isä meidän –rukousta, mutta teloittaja, kirkkoherran poika oli niin kylmäverinen, että lopetti Halmeen kesken rukouksen.

Sami, 16 v.

ÄIDINKIELI JA KIRJALLISUUS

Täällä Pohjantähden alla -romaanit

Täällä Pohjantähden alla on Väinö Linnan kirjoittama romaanitrilogia, jonka osat julkaistiin vuosina 1959, 1960 ja 1962.

Romaanisarja kuvaa Koskelan suvun elämää 1880-luvulta 1950-luvulle pitäen sisällään suomalaisen yhteiskunnan muutokset kuvitellun Pentinkulman väen näkökulmasta. Kieliriidat, nationalismi, sosialismi, ensimmäinen maailmansota, Suomen itsenäisyys, Suomen sisällissota, Lapuan liike ja toinen maailmansota ovat merkittäviä asioita romaanissa. Historian dramaattiset tapahtumat konkretisoituvat tavallisen ihmisen elämässä Pentinkulmalla.

”Trilogian erityisenä ansiona voidaan pitää sitä, että se toi yleiseen keskusteluun vuoden 1918 sisällissodan tapahtumat ´toisten´ eli sodan hävinneiden punaisten näkökulmasta. Teossarjaa on pidetty fiktiivisyydestään huolimatta kuvaamansa ajanjakson sosiaalisten olojen realistisena kuvauksena, eräänlaisena sosiaalihistorian popularisointina.”
(http://fi.wikipedia.org/wiki/Taalla_Pohjantahden_alla)

Täällä Pohjantähden alla -trilogia on ennen kaikkea historiallinen romaanisarja, mutta se on myös kuvaus suomalaisesta miehestä ja naisesta sekä maalaiselämästä. Se on myös Akselin ja Elinan rakkaustarina sekä Koskelan suvun kronikka.

Täällä Pohjantähden alla -romaanit pitävät sisällään intertekstuaalisia viittauksia Runebergiin, Kiveen ja Topeliukseen. Romaanit ovat jatkumo kansallisessa kaanonissa ja Linnan teoksia pidetäänkin nimenomaan suomalaisina suurteoksina.

”Väinö Linnan kolmiosaisessa suurromaanissa elää syrjäinen hämäläiskylä alkuvoimaista, maanläheistä, luonnonvaraista elämäänsä kansamme suurina murroskausina. Teoksen ensimmäisen osan ajallisina rajakohtina ovat helmikuun manifestia edeltänyt vuosikymmen ja

ensimmäisen maailmansodan aatto. Keskeisen aiheen muodostavat Pentinkulman torppariperheiden, talollisten, kartanonherran ja pappilanväen toinen toisiinsa punoutuneet kohtalot ja niihin vaikuttavat ajassa liikkuvat mullistavat virtaukset. Toisessa osassa saavuttaa torpparien tragedia huippunsa. Tapahtumien vyöry lähtee liikkeelle ensimmäisen maailmansodan puhkeamisesta ja päättyy marraskuussa 1919. Keskeisenä aiheena on kansalaissota, jonka muistot kirvelevät vielä tänäkin päivänä. Viimeisessä osassa kirjataan ne vaiheet, joita täällä Pohjantähden alla on koettu itsenäisyytemme aikana. Kuvaus alkaa 20-luvun alusta ja jatkuu vuoden 1950 tienoille. Varttuneempi lukijapolvi katselee kirjan sivuilta silmästä silmään omaa itseään, nuoremmille avautuu ennen tuntemattomia näkymiä lähimenneisyyteen. Väinö Linna käyttää loppuun saakka nerokkaasti mahtavimpia aseitaan: sovittavaa tai katkeraa tai hirtehistä huumoria, syventymistään syvenevää ihmiskuvausta, suoraan kansan suusta siepattua puhetta. *Täällä Pohjantähden alla* on taideteos. Sittenkin se kertoo kansamme elämästä enemmän kuin kymmenet historiateokset yhteensä.”

(<http://wsoy.fi>)

Tehtäviä:

1. Osallistukaa Kotiliesi-lehden keskusteluun ” Mitä ajatuksia Täällä pohjantähden alla sinussa herättää?”

<http://kotiliesi.fi/ajankohtaista/puheenaiheet/mita-ajatuksia-taalla-pohjantahden-alla-sinussa-herattaa>

2. Haastattele vanhempiasi, isovanhempiesi tai muuta tuttua henkilöä romaanista. Ovatko he lukeneet sen? Pitivätkö he siitä? Miksi? Kirjoita lehtijuttu haastattelusi pohjalta. Otsikoi itse.

3. Lukekaa Heidi Järvisen tulkinta romaanin ensimmäisen osan juonesta ja muistella elokuvan hahmoja. Valitkaa yksi henkilö henkilögalleria -portaalista tai Heidi Järvisen tekstistä ja kirjoittakaa hänelle kirje nykyihmisen näkökulmasta;

lohduta Almaa, rohkaise Akselia, kerro Elmalle ja Akustille, mitä olisit toivonut heille jne.

Täällä Pohjantähden alla ensimmäinen osa alkaa kuuluisilla sanoilla: ”Alussa olivat suo, kuokka – ja Jussi”. Lisäisin tähän myös Alman. Alma on Jussin vaimo, pappilan piika. Jussi taas on tullut pappilaan orpopoikana ja on nyt renkipoikana. Eletään 1800-luvun loppua.

Jussilla on salainen haave. Hän pyytää rovastilta luvan raivata pappilan suolle itselleen torpan. Rovasti ihmettelee mitä Jussi suolla tekee, mutta hän ei tiedä, että Jussilla on aika suuretkin suunnitelmat. Jussilla on koko ajan myös huoli siitä, että rovasti tai joku muu huomaa saman kuin hän. Jussi on nimittäin keksinyt, että koskea alentamalla suon kuivaus käy jokseenkin vaivattomasti.

Jussin suuremmista suunnitelmista kielii vain eteiseen piilotettu vanha, käytettyjen rattaiden akseli. Se on jo kaksi vuotta sitten huutokaupasta huudettu ja hämärässä tuotu kotiin niin, ettei kukaan näe.

Jussilla on myös säästöjä rovastin takana ja pikkuhiljaa niitäkin tarvitaan. Jussi raivaa ja raivaa ja Alma käyt pappilassa töissä. Alma huomaa hirsien pituudesta, ettei Jussi meinaa tehdä ihan tavanomaista torppaa vaan isomman, siihen aikaan vähän suurellisen. Alma tajuaa, että torppaa tehdään enemmän kyläläisille, muttei hän sitä Jussille näytä. Hymyilee vaan itseksensä, nauraa ”sisäistä naurua” joka on Almalle ominaista.

Alma on tyyni ja tasapainoinen, tämän päivän sanaston mukaan hänellä on hyvä tunnealy. Hän on peruspositiivinen ihminen, ulospäin tyyni mutta sisäisesti eloisa.

Jussi on enemmän negatiivisuuteen taipuvainen ja epäileväinen. Hän on kaikkea muuta kuin ulospäin suuntautunut, mutta sisukas kuitenkin. Ja kuuluisa saituudestaan, sillä mistä sitä köyhä muusta säästäisi kuin syömisestä, kuten Jussi sanoo.

Täysin päinvastainen mies elelee Kivivuoren torpassa. Otto Kivivuori on laiskahko mutta reilu ja perusluonteeltaan kiltti. Hän soittaa suutaan ja vitsailee jatkuvasti, eikä oikein vakavasti osaa puhuakaan. Otto ei

kuitenkaan tee tahallaan kenellekään pahaa, eikä halua sellaiseen sekaantua. Oton vaimo, Anna Kivivuori kärsii miehensä ronskeista jutuista, mutta on tyytynyt kohtaloonsa. Anna on pienen talon tytär ja hieman hienostelevainen. Kivivuoren torppa on aina siisti ja lapset paremmin puettuja kuin muilla torppareilla. Siis siisti sisältä, ulkoa ei. Otto ei torpparina ole paras mahdollinen ja usein hän palkkaakin miehen puolestaan taksvärkkiin. Itse hän tekee sillä välin rakennus- ja muuraustöitä. Rahasta ei ole puutetta, mutta perheen elämäntapa vie kaiken mitä tulee.

Alma ja Jussi pääsevät vuoden kuluttua muuttamaan pirttiin ja Jussi jatkaa raivaamista. Seuraavana keväänä aloitetaan navetan rakentaminen. Saadaanpa ostettua oma hevonenkin ja Oton avulla vielä edullisesti. Jussi lupaa jopa Otolle pullon tästä hyvästä ja se on jo paljon.

Hevosta pitää käydä ihmettelemässä vähän väliä ja nyt on huutokaupasta hankitulla akselillakin käyttöä. Tehdään ensimmäiset omat hevoskärryt. Myöhemmin ostetaan myös lehmä. Kohta navetassa on lisäksi kolme nautaa ja lampaita.

Kolmantena vuotena rakennetaan riihi ja sauna ja ostetaan porsas. Alma tulee raskaaksi ja jännittää vähän mitä mieltä Jussi on siitä. Jussi toteaa aluksi vaan, että onneksi Alma voi silti aika pitkälti talveen käydä työssä. Alma vaan nauraa sisäistä nauruaan. Myöhemmin Jussi toteaa lehmänkin olevan tiineenä ja tuumaa: ”Näyttää olevan äreetä meininkiä sen asian kanssa tässä torpassa”.

Syntyy Akseli. Perhe elelee paljolti omissa oloissaan. Mutta kun ruis kuolee, suree Jussi ruista ja Alma Jussia. Näissä kohdissa luonteiden erot tulevat esiin. Jussi menee suoraan pohjalle ja Alma kannattelee. Alma myös turvautuu uskoon, mutta Jussi ei. Jussi on kyllä niiden asioiden edessä nöyrä, muttei laske asioitaan korkeimman hoivaan kuten Alma.

Alma suhtautuu myös työhön eri tavalla kuin Jussi. Hän tekee ja touhuu koko ajan, muttei ahnehtien kuten Jussi. Eikä Alma paneudu työhönsä niin täysillä. Hän organisoii töitään miettimällä mitkä työt sopivat yhteen. Vähän matonkutomista sillä välin kun perunat

kiehuu. Kovalla työnteolla ja säästäväisellä elämisellä he lopulta tuottivat enemmän kuin kuluttivat. Linna kirjoittaakin, että Koskelassa kiukutellaankin työtä tekemällä.

Akseli on seitsemänvuotias kun vanha rovasti kuolee. Jussin hätä on suuri, sillä hän pelkää että heidän elämisensä muuttuu kun pappilaan tulee uusi rovasti. Mitään kirjallista sopimusta torpasta ja sen vuokrasta ei ole.

Uudeksi kirkkoherraksi valitaan nuori Lauri Salpakari. Hän tulee Helsingistä eikä tiedä maanviljelystä juuri mitään. Tähän hänen on helppo vedotakin monessa tilanteessa saadaksesen vastuun pois itseltään. Salpakari on kyllä perusluonteeltaan oikeudenmukainen, mutta luonteenlujuuksia ei aina löydy.

Hänen vaimonsa Ellen Salpakari taas on hyvin tomera nainen. Ellen on terävä-älyinen ja voimakastahtoinen. Hänen elämäntyylinsä monine palvelijoineen alkaa pian tuntua pappilan rahoissa ja lopulta ollaan siinä tilanteessa, että lupauksista huolimatta Jussin pelot alkavat käydä toteen.

Kirkkoherra tekee Jussin kanssa aluksi väliaikaisen sopimuksen, sillä koki olevansa täysin kokematon näissä asioissa. Sopimus takaa Jussille asumisoikeuden torppaan ja sen maihin, edellyttäen ettei virkatalon etu kirkkoneuvoston päätöksen mukaan toista vaadi. Tähän lauseeseen Ellen Salpakari sitten vetoaakin aina, kun pappilan rahatilanne hänen mielestään niin vaatii. Elämä kuitenkin jatkuu entisellään ja Jussikin jo välillä unohtaa pelkonsa häädöstä.

Akselille on syntynyt pikkuveljet Aleksi ja Akusti. Uuden kirkkoherran mukana todellinen torpparin elämä on tullut Koskeloille tutuksi. Taksvärkkiä on kolmena päivänä joista kaksi oli hevospäiviä. Lisäksi pyydetään vähän väliä ”rahalla” päiväksi työhön eikä kieltäytyä oikeastaan voi. Myös omat viljelykset, elukat ja torppa pitää hoitaa. Sitä kirkkoherra ei tosin ikinä huomaa.

Akseli kasvaa kovaa vauhtia yhtä hyväksi työmieheksi kuin isänsä. Jussikin häntä joskus jopa kehaisee. Itsepäinen ja sitkeä Akseli myös on. Sen saa myös Jussi huomata kun viimeisen kerran antoi Akselille

risusta ja tämä ei silti antanut periksi. Silloin Alma sai Jussin ymmärtämään että Akselin kanssa edetään paremmin hyvällä. Jussi ei tosin hyväksynyt ajatusta työnteosta hyvittelystä: ”Työ kuuluu ihmiselle ilman muuta, niin kun vaatteet päälle.” Akselia ei kuitenkaan sen jälkeen lyöty, eikä hänen itsepäisyytensä siitä lisääntynyt.

Otto ottaa kummin roolinsa tosissaan ja Akseli saakin usein Otolta ja Annalta sellaisia asioita, joita ei kotoa Jussin nuukuuden takia saanut. Esimerkiksi sukset.

Kirkkoherran rouva on kova suomenkielen ja suomalaisuusliikkeen puolestapuhuja. Hän alkaakin heti puuhata kylälle kansakoulua. Se rakennetaan talkoovoimin. Isännät lahjoittavat rakennustarvikkeita ja miehet ovat yhdessä rakennustöissä.

Suurimpana lahjoittajana on Paroni Magnus. Hän oli kylän keskuksen, suuren kartanon herra. Paroni puhuu huonoa suomea ja tämä ärsyttää kirkkoherran rouvaa. Paroni on kaikkien arvostama ja pelkäämä. Jussista paroni on melkein kuin jumalasta seuraava, ei oikein verrattavissa ihmiseen.

Kartanon ympärillä on muonamiesten ja renkien pienet tuvat ja niiden takana torpat pienten maatilkkujensa keskellä. Muita taloja kylällä ovat Töyry, Kylä-Pentti ja Mäki-Pentti.

Torpparien, työläisten ja herrasväen välillä patsastelee kylän räätäli Aadolf Halme. Halme on itseoppinut ja hyvän ilmaisutaidon omaava mies. Hän on käytökseltään ja puhetavaltaan kuin herrasväkeä, vaikka räätäli onkin. Halme on oikeudenmukainen ja hänen jokainen sanansa on tarkoin harkittu. Myös kirkkoherra ja hänen vaimonsa hyväksyvät Halmeen ja keskustelevat paljon hänen kanssaan. Halme on kova pitämään suureellisia puheita ja hän laukoo aika rohkeastikin mielipiteitä puheissaan. Näistä mielipiteistään hän ei luovu ja joutuukin niistä tiilille useamman kerran. Halmeesta käytetään kylällä myös nimitystä ”mestari”.

Jussin sopimuksen taksvärkkpäivien määrää nostetaan. Kirkkoherra ei tätä haluaisi, mutta suostuu tähän vaimonsa pyynnöstä. Kirkkoherra itse karsisi heidän palvelijoidensa määrää. Jussin ei auta kuin suostua.

Kirkkoherra vetoaa siihen, että sopimus vaatii molempien osapuolien suostumusta, eli pyyntöhän tämä vain on. Jussilla ei kuitenkaan todellisuudessa ole mitään mahdollisuuksia kieltäytyä, sillä hän pelkää saavansa hädön. Päivien lisäys ei ole sinänsä kovin iso juttu, mutta se lisää elämän epävarmuuden tuntua ja Jussin selkä ja mahakivut lisääntyvät.

Akseli varttuu tietoisena tästä epävarmuudesta. Hän näkee jo kirkkoherran puheesta tämän teennäisyyden. Akseli seuraa sivusta, miten isä ahertaa, vaikkei selkä ole vuosiin enää edes suoristunut. Yöllä isän selkää särkee niin, ettei hän saa nukutuksi.

Venäjän keisari, Suomen suuriruhtinas Nikolai toinen allekirjoittaa Helmikuun manifestin. Tämä on valtava järkytys varsinkin Ellen Salpakarille. Hän kiertää talosta taloon keräämässä nimiä adressiin joka on tarkoitus toimittaa keisarille. Hänen on siis käytävä myös torpissa ja mäkituvissa. Suurin osa näiden asukkaista osaa kirjoittaa, mutta ihan joka paikasta ei nimeä listaan haluta laittaa. Keisari ei kuitenkaan ota adressia vastaan ja epätoivo jatkuu.

Vuosisata vaihtuu. Kirkkoherran vaimo hankkii Jussille raivausmitalin ja vertaa tätä Saarijärven Paavoon. Hienot puheet eivät kuitenkaan Jussia niinkään hetkauta, vaikka onhan tunnustus hieno. Alma on ylpeä. Raivausmitali ei paljon lohdata, kun Ellen Salpakari saa miehensä mykkäkoulun ja erillään nukkumisen jälkeen suostumaan vaatimukseensa. Ellen ratkaisee pappilan taloudellisen ahdingon niin, että Jussin maista otetaan kolmannes takaisin pappilalle. Tai palautetaan, kuten kirkkoherra asian ilmaisee. Siinä on sen raivaamisen arvostus. Jussin pelko siis osittain toteutui.

Samaan aikaan ammutaan Bobrikov. Bobrikov oli saanut keisari Nikolai toiselta diktaattorin oikeudet ja yritti Suomen kenraalikuvernöörinä venäläistää Suomea. Bobrikovin murhan rinnalla Koskelan Jussin asia on pappilan väelle aika pieni.

Mutta Jussille ei Bobrikovin murha kovalla työllä raivattujen maiden menettämisen rinnalla merkitse paljoakaan. Asia vaikuttaa

myös Akseliin. Ja kun Alma lopulta toteaa, että pitää tyytyä Jumalan tahtoon, Akseli suuttuu. Hän huutaa: ”Älkää siihen Jumalaa vedelkö. Ei Jumala tarvitte meidän suota... Ei Jumala lähetä maitoo meijeriin... Toi papin saatana se on joka ne vie. Ei kaikkia sentään sovi aina Jumalankaan syyksi panna.”

Kylälle aletaan rakentaa palokunnantaloa. Akselin tekisi mieli mennä talkoisiin, mutta Jussi kieltää menemästä. Halme pyytää Akselia monta kertaa ja harjoituksia katsellessaan Akselin tekisi mieli kokeilla.

Otto tarjoaa Akselille työtä aliorakkana. Akseli huhkii melkein yötä päivää sillä kotonakin on työtä ja taksvärkissä on myös käytävä. Nyt hän saa kuitenkin ensimmäisen kerran omaa rahaa. Akseli ostaa hyvän pukukankaan ja räätäli Halme tekee siitä hänelle puvun. Akseli antaa rahaa myös Almalle, että tämäkin joskus saisi itselleen jotain. Uusi puku oli torpparin pojalle merkittävä asia, vaikei sitä saanut näyttää. Akseli alkaa käydä enemmän kylällä ja viihtyä yhä useammin Halmeen seurassa. Hänestä tulee palokuntalainenkin.

Alkaa vuoden 1905 suurlakko. Tähän herätään myös Pentinkulmalla. Sana lakosta leviää ja väki kokoontuu palokunnantalolle. Myös herrasväki ja isännät olivat paikalla. Töyryn talon torppari Laurila kysyykin: ”Että kun herrakkin ny on ruvenneet lakkoon, niin mitä ne tekee? Mistä ne oikein lakkaavat? Ei mun mielestäni semmonen voi töistä lakata, joka ei niitä koskaan ole tehnykkän.” Tähän kirkkoherran vaimo vastaa, että juuri niin sanotut herrat panevat alttiiksi eniten: virkansa, tulevaisuutensa, jopa vapautensakin. Lakkopäätöstä ei saada aikaan.

Suurlakko tuottaa tulosta ja Suomeen palautetaan lailliset olot. Pentinkulmalle perustetaan työväenyhdistys. Työväenyhdistyksen puheenjohtajaksi valitaan räätäli Halme ja Ottokin valitaan johtokuntaan. Heidän ensimmäisenä tehtävänä on yrittää selvittää Töyryn isännän ja hänen torpparinsa Anttoo Laurilan kiistaa. Töyry on antanut Anttoolle häädön, mutta Anttoo perheineen vannoo, etteivät he sovinnolla torpastaan lähde. Asiasta yritetään

neuvotella, mutta Töyryn isäntä ei peru häättöä, eikä Anttoo suostu lähtemään.

Häättö on siis suoritettava väkisin. Työväenyhdistys on paikalla ja Halme määrää Akselin kantamaan lippua kun yhdistys marssii laulaen häättöpaikalle. Töyryn isäntä antaisi vielä Anttoolle hieman lisäaikaa, mutta tämä ei joustaa.

Väki siis ajetaan pihalle, ikkunat rikotaan ja torppa tehdään asumiskelvottomaksi mm rikkomalla uuni. Eläimet päästetään vapaaksi ja Anttoo viedään putkaan. Loppunäytöksenä Laurilan perheen äiti Aliina näyttää Töyryn emännälle takapuolensa ja osansa saa nimismieskin. Aliina ja lapset jäävät hankeen itkemään.

Kyläläiset ovat keränneet rahaa Lauriloiden auttamiseksi ja Akselikin halusi osallistua siihen. Jussilta oli turha tällaiseen rahaa pyytää, joten Akseli lainasi Otolta ja lupasi maksaa työllä takaisin. Laurilat eivät siis joutuneet täysin ”ulkosalle” eivätkä eläimet, mutta ei tästä suunnitelmasta tietenkään Töyrylle ja nimismiehelle kerrota. Tilanne kärjistyy paikanpäällä ja kasakat rupeavat hajottamaan työväenyhdistyksen ryhmää. Ryhmä poistuu ja suuremmilta rettelöiltä vältytään.

Akselin luonne tulee jo tässä kohtauksessa esiin. Hänen on vaikea toimimatta kestää tällaista vääryyttä ja Halme ja Otto saavat rauhoitella häntä että hän pysyy rivissä. Halme vastustaa väkivaltaa viimeiseen asti ja hän haluaa saada asiat läpi rauhanomaisin toimin.

Itse Eetu Salin vierailee Pentinkulmalla puhumassa sosialismista. Tässä kohtauksessa astuu paremmin esiin myös Oton ja Annan vanhin poika Janne Kivivuori. Janne on älykäs ja omaa isänsä hyvän suuvärkin. Hän on sanavalmis, muttei ilkeä. Janne on tasapuolinen, voisi sanoa demokraattinen nuoresta asti. Janne lueskelee itsekseen lakia ja hänet esitelläänkin Salinille yhdistyksen lakimiehenä. Otto tosin tokaisee tähän, että: ”Ei se sitä sillä lue, että hän osais lain täyttää, vaan sillä, että hän tietäis kuinka sen kiertäminen kävis”.

Eräs perhe ansaitsee myös esittelyn. Leppäsen Preeti ja Henna ja heidän lapsensa Valenti ja Aune. Valenti on Halmeella räätälinopissa ja toimii siinä samalla työväenyhdistyksen ja Halmeen sihteerinä. Aune taas on koko kylän poikien Aune. Aunea saattelee yksi sun toinen, mm. Kivivuoren Oskari. Tämän tajutessaan alkaa Akselikin vielä paremmin ymmärtää asian päälle ja myös hän käy Aunen opissa.

Akseli alkaa kuitenkin huomata, että myös Kivivuoren Elinasta on kasvamassa nainen, ja vielä oikein kaunis sellainen. Elina on kuitenkin täysin eri asia kuin Aune.

Akseli alkaa käydä useammin Kivivuorella ja Otto vähän arvaillee hänen kulkunsa syytä. Anna ei tästä heti innostu, sillä hän haluaisi lähettää Elinan opiskelemaan.

Edessä ovat vaalit. Sosialistien ehdokkaana on Hellberg. Naisillakin on nyt äänioikeus ja Akseli saa taivuteltua Jussin ja Almankin äänestämään. Sosialistit saavat vaalivoiton.

Vuoden 1907 helluntaina Akseli on 20-vuotias. Pikkuveli Alekski pääsee ripille. Ripille pääsee myös Kivivuoren Elina. Aleksin vieressä ehtoollisella on kirkkoherran poika Ilmari Salpakari. Toisella puolella on Töyryn poika Arvo. Ilmari hieman pelleileekin Aleksille, mutta tämä on niin jännittynyt että keskittyy vain omaan vuoroonsa. Jos nyt on aikuisen elämä alullaan, on tämän kolmikön kohdattava myöhemmin myös siinä loppuvaiheessa.

Akseli saa rauhassa katsella Elinaa tämän ollessa ehtoollisella ja sen jälkeen ei oikein sitten pysty Elinaa unohtamaan.

Maanvuokralakia odotetaan toteutettavaksi. Lain pitäisi säännöstellä torpparien oloja ja estää mielivaltaisia häätöjä. Laki vain pitkittyi pitkittymistään. Pentinkulmalle aletaan rakentaa työväentaloa, sillä paroni on kieltänyt palokunnantalolla sosialistiset kokoukset. Akselikin innostuu sosialismin aatteesta ja on aktiivisesti toiminnassa mukana.

Paroni oli monesti huomauttanut Oton huonosta torpan hoidosta ja hänestä Oton ainainen suunsoitto vaikutti myös muuhun työväkeen negatiivisesti. Lopulta Otto sitten

saa häädön. Häätöä ei kuitenkaan Kivivuorella kauaa surra ja Otolla on paljon muuraus- ja rakennustöitä, eli heillä hätä ei ole kovinkaan suuri.

Kivivuoren Janne menee naimisiin ja hänen häänsä ovat uuden työväentalon ensimmäinen tilaisuus. Akselin ja Elinan tilanne tulee muidenkin tietoon ja pienen hiljaisen pureskelun jälkeen asia hiljaisesti hyväksytään. Enää puuttuu vain Akselin aloite.

Akseli tuleekin kättä pyytämään ja Otto kiusaa minkä kerkiää. On kuin ei lainkaan ymmärtäisi mitä Akseli yrittää sanoa. Lopulta Akseli tokaisee: ”minä nain Elinan”. Otto pelleilee vielä hiukan, mutta lupaa sitten tyttärensä viinapullosta.

Onnea tulee lisääkin. Maanvuokralaki vahvistetaan taannehtivana. Paroni joutuu siis perumaan Kivivuorten häädön. Torppari saa nyt halutessaan maksaa vuokransa rahalla. Vuokran määrän vahvistaa riitatilanteissa vuokralautakunta, eli liian suurella vuokralla ei torpparia saa pois ajettua. Lain on tarkoitus olla voimassa vuoteen 1916, mutta sen uskotaan ja toivotaan jatkuvan.

Jussi ja Alma muuttavat ”vaarinpirttiin” ja Elina ja Akseli alkavat isännöidä vanhaa puolta. Akselin on tarkoitus maksaa veljilleen heidän osuutensa vähitellen. Alma ja Elina tulevat hyvin toimeen, vaikka aluksi onkin pientä arkailua molemmin puolin. Elina tajuaa pian senkin, mikä Jussin heikko kohta on. Kahvi! Sillä Elina saa Jussin houkutelua sisälle ja ensimmäisen kupillisen jälkeen maistuu toinenkin.

Vuonna 1913 Akseli ja Elina saavat ensimmäisen lapsensa, Vilhon. Se lieventää hieman katkeruutta, jonka maanvuokralain raukeaminen luo. ”Maanomistajalla on oikeus häätöön, jos torpan maat sijaitsevat niin että niiden palauttaminen tilan viljelysten yhteyteen on välttämätöntä hyvin järjestetyn viljelyksen kannalta.” Nämä sanat olivat lähes sama kuin koko lain hävittäminen.

Akseli valitaan työväenyhdistyksen johtokuntaan. Ensimmäinen maailmansota alkaa, mutta se ei vielä paljon kyläläisiä

hetkauta. Enemmän hetkauttaa tieto Leppäsen Aunen raskaudesta. Isäehdokkaista riittää, mutta Aune on vakuuttunut, että isä on Kivivuoren Oskari. Oskari ei suostu ottamaan vastuulleen näin epävarmaa asiaa.

Kirkkoherran ja rouvan poika Ilmari Salpakari lähtee salaa Saksaan upseerikursseille. Sota näkyy myös Pentinkulmalla, jossa upseeriryhmät kiertelivät etsimässä sopivia paikkoja linnoitustöille.

Akseli ja Elina saavat toisen lapsensa Eeron. Akseli pitää työväentalolla ensimmäisen julkisen puheensa. Pulaa on monesta asiasta ja ”trokaaminen” kukoistaa. Rahan arvo alenee ja niin kuluvat Koskelan Jussiltakin elämäntyön jäänteet, vaikkei hän itse siihen voi vaikuttaa. Ainoana lohtuna Jussille ovat hautapaikat, jotka hän on itselleen ja Almalle ostanut.

Venäläisiä sotilaita saapuu vallitöihin ja heidät majoitetaan palokunnantalolle. Sotilaiden lisäksi kylään tulee myös vierasta työväkeä ja heidän mukanaan elintarvikkeita. Myös työtä on nyt tarjolla. Otolla on suuri urakkaporukka vallityömaalla. Siellä työskentelevät myös Koskelan veljekset. Myös naisia on työssä.

Yksi heistä on Laurilan Anttoon tytär Elma. Elma käyttäytyy rujosti ja miesmäisesti, mutta on todellisuudessa aika herkkä. Hän on kasvanut vihan ilmapiirissä ja se näkyy. Elma tuntee kiinnostusta Koskelan Akua kohtaan, muttei halua sitä näyttää.

Pentinkulmalla tapahtuu myös ensimmäinen tappo. Laurilan Uno puukottaa ryppyillä päätteeksi kehkeytyneessä tappelussa miehen. Hän saa viiden vuoden tuomion. Tapaus on kylällä suuri ja pikkupojat leikkivät sitä pitkään.

Venäjällä tapahtuu vallankumous. Venäläiset sotamiehet ampuvat upseerejaan myös Suomessa. Halme noutaa Akselin ja kertoo uutisen. Kyläläiset kokoontuvat työväentalolle ja Akselikin uskaltaa jo haaveilla omasta maasta. ”Minä maksan raa’an maan hinnan kyllä mielelläni. Minä en pyydä ilman mitään. Ja jos sais sen suon lopun niin sen ylösotto korvais sen mikä menetettiin... Päästä vihdoin viimein oikein elään.”

Lakot leviävät joka puolella. Isännät joutuvat pellolle töihin. Työväki vaatii kahdeksantuntista työpäivää.

Työväentalolla pidetään kokous, jossa äänestetään lakon puolesta, vaatimuksena kahdeksan tunnin työpäivä. Työväen johtokunta kiertää taloissa kertomassa päätöksestä. Vaatimukseen ei suoralta kädeltä suostuta.

Halme yrittää turhaan kokouksissa vedota lakkolaisten työläiskunniaan, ettei rähinöitä syntyisi. Hän sanoo: ”me olemme nousseet nimenomaan sortoa vastaan emmekä sitä harjoittamaan.” Seuraava mielenosoitus menee kuitenkin rähinäksi ja tappelu on taas valmis.

Senaatti lähettää pitäjään kaksi kansanedustajaa sovitteluun lakkoa. Työväenyhdistyksen väki osoittaa mieltään talon ulkopuolella neuvottelujen aikana laulaen ja soittaen. Pitkän neuvottelun jälkeen isännät hyväksyvät vaatimukset ja sopimukset kirjoitetaan.

Työt aloitetaan taas, mutta iloa ei kauaa kestä. Eduskunta uhataan hajottaa. Viimein uutinen varmistuu ja Elina saa pitkään rauhoitella vihaisena kotiin palaavaa Akselia. Suomessa tämä eduskunnan hajoaminen merkitsi kuitenkin sosialistien ja porvareiden yhteyden lopullista katkeamista.

Porvaripuolueet saavat enemmistön vaaleissa. Olot ovat huonot ja kerjäläisiä poikkeaa myös Koskelaan. Bolshevikit nousevat valtaan Venäjällä.

Kirkonkylällä pidetään sosialistien kokous, jossa ehdotetaan aseiden hankkimista. Huhut kertovat porvarien suojeluskuntien aseistautumisesta ja niiden harjoituksista. Janne Kivivuori ja räätäli Halme ovat jyrkästi vastaan, mutta häviävät. Myös Akseli on aseiden hankkimisen kannalla ja Halme on pettynyt. Kivivuori ja Halme ilmoittavat etteivät tule millään tavalla ottamaan osaa tähän kaartin perustamiseen. Lopuksi valitaan toimikunta viemään asiaa eteenpäin ja Akseli valitaan Pentinkulman edustajaksi.

Kaartia ei kuitenkaan ehditä perustaa ennen kuin yleislakko alkaa. Ja kohta jo loppuukin. Mommilassa tapahtunut maanviljelysneuvos Alfred Kordelinin murha kuohuttaa mieliä. Jussi vastustaa viimeiseen asti poikien mukana oloa kaartissa. ”Sen tiedätte että ette semmosiin tappokaarteihin rupee. Johan ny on ihmiset vallan susiksi tulleet...Mennään ihmisten asuntoihin pyssyjen kanssa ja tapetaan toiset kotionsa.”

Elina odottaa kolmatta lasta. Kaarti perustetaan. Halme jää kokouksesta pois ja myös Otto sanoutuu irti kaartista.

Senaatti antaa Suomen itsenäisyysjulistuksen, jonka eduskunta vahvistaa 6.12.1917. Suomessa olevat bolshevikit kannustavat Suomen työväkeä vallankumoukseen ja lupaavat apuaan ja aseitaan punakaarteille. Akselikin tuo kotiin kolme kivääriä ja ne piilotetaan pahnosten alle riiheen Jussilta piiloon. Iltaisin käydään harjoittelemassa ampumista ja kotiväki kuuntelee hiljaisena pihassa.

Punakaartit valtaavat Helsingin 28.1.1918. Akseli saa oman platoonansa päällikkönä viestin liikkeelle panosta. Ensimmäinen tehtävä on kiertää taloissa takavarikoimassa aseet. Akseli seurueineen kiertää Töyryn talolla, pappilassa ja kartanolla. Vartiomiehet asetetaan paikoilleen suojeluskaartilaisia varten. Työväentalosta muodostuu ”kasarmi”.

Akselin veli Aku tapaa kaksi tuntematonta miestä tiellä ja vie heidät työväentalolle kuulusteltavaksi. Akseli lähettää heidät kirkonkylään esikuntaan. Myöhemmin selviää että miehet on surmattu. Halme kertoo asiasta Akselille ja myöhemmin syy näiden miesten taposta vieritetään Akselin harteille. Väitetään hänen laittaneen miesten mukaan lapun jossa käskettiin tappamaan heidät.

Akselin veljen Akun ja Laurilan Elman välille kehkeytyy romanssin poikanen. Asia kuitenkin jää kesken kun Aku lähtee rintamalle. Pentinkulmalaisten joukko lähtee junalla Tampereelle. Siellä heidän piti saada lisää vaatetta, mutta varusteita ei ole jakoon. Kaupunkilaisilla on vielä huonommin ulos sopivat vaatteet ja ylimääräiset menevät heille.

Totuus siitä mihin ollaan menossa alkaa valjeta kun komppania marssii kohti rintamaa. Komppanian päällikkö Ylöstalo osoittautuu nopeasti hyvin epävarmaksi ja turvautuu Akseliin. Jonkinlainen hyökkäyssuunnitelma, hyökätään kylä kylältä, esitetään. Näissä neuvotteluissa Akseli tajuaa, ettei vallankumouksella ole mitään salaperäistä mahtia tai voimaa. Sen muodostavat yksinkertaisesti hän ja hänen kaltaisensa miehet.

Punaisten voittokulku loppuu lyhyeen ja tilannetta ei kohta enää hallitse kukaan. Tieto ei kulje ja komppanioiden johtajat ovat huhupuheiden varassa. Aletaan ymmärtää sekin vaihtoehto, että sota saatetaan hävitä ja päälliköt tietävät mikä heidän kohtalonsa sen jälkeen tulee olemaan.

Pentinkulmalaisten ensimmäinen uhri on Laurilan Arvi. Halme käy viemässä suruviestin Anttoolle ja Alinalle. Pentinkulma saa osansa myös punaisesta terrorista kun Paroni surmataan. Surmaajat eivät ole kyläläisiä. Paronin murha järkyttää Halmetta niin, että tämä sairastuu vakavasti. Samaan aikaan Elina synnyttää kolmannen pojan. Kirkkoherrakin vangitaan sillä hän piti rohkean saarnan paronin hautajaisissa.

Tilanne rintamalla alkaa olla epätoivoinen ja punaisia pakenee, myös päälliköitä. Akseli yrittää loppuun asti luoda uskoa joukkoihin ja taistelee itse etunenässä. Kun käsky perääntymisestä tulee, alkaa väki vaatia kotona käymistä. Akselin tehtäväksi jää johtaa punaisten pakolaisten karavaani venäjän puolelle turvaan. Päätetään että Akseli ja Aku jäävät kotiin, sillä heidän uskotaan selviävän lievin tuomioin.

Pakolaisvirran mukana kulkee myös naisia ja lapsia ja Pentinkulmalta mukaan lähtevät myös Laurilan Elma ja Uuno. Viime töikseen Uuno käy Töyryllä hakemassa isännän mukaansa ja ampuu tämän tienposkeen kostaen näin isänsä hädän. Pakolaismatkalla käydään vielä taistelu, jossa kaatuu Elinan veli Kivivuoren Oskari.

Sota päättyy valkoisten voittoon. 16.5.1918 Mannerheim johtaa valkoisten voitonparaatia Helsingissä. Pakolaiskaravaanitkin antautuvat ja yli 40 000 vankia kootaan Fellmannin

kentälle odottamaan vankileireille ja kotikyliin siirtoa.

Pentinkulman jälkiselvittelyjä

Akselia ei luovuteta kotikylään, sillä hän on päällikkönä arvokas kuulusteltava. Vankileirin teloituksissa surmansa saa Laurilan Elma. Naisiakaan ei säästetty. Akselin veljet haetaan kotoa kuulusteltaviksi. Kuultuaan poikien tuomiosta Jussi juoksee hädissään kylällä yrittäen pyytää kirkkoherraakin puhumaan poikien puolesta. Kirkkoherra on sen jo tuloksetta tehnyt, mutta lupaa yrittää vielä. Jussi jatkaa juoksuaan kunnes kuulee laukaukset. Samaan kasaan ammutaan myös räätäli Halme. Lue kirjasta s.413.

Alma käy pyytämässä saada haudata pojat siunattuun maahan, mutta se ei vielä onnistu. Alma pääsee siunaamaan poikansa vasta vuosikymmenien kuluttua.

Akseli viruu kuolemansellissä ja oikeastaan jo toivoo kuolemaa. Hän kärsii veriripulista ja on osan aikaa jo muissa maailmoissa. Hän kirjoittaa vielä viimeisen kirjeen kotiin. Lue osia kirjeestä s.488.

Akseli kuitenkin välttää kuolemantuomion täpärästi, sillä armahduslaki pelastaa hänet. Hän palaa vankileiriltä vuonna 1922.

Vaikutus ihmiselämään

Tragedia oli valtava. Lapsia jäi orvoksi ja perheitä ilman isää. Punaisten lapset olivat koulussa usein eri asemassa kuin valkoisten lapset. Sodan tapahtumista ei oikein uskalletukaan puhua ja niitä hävettiin. Pelko leimasi pitkään ihmisten elämää. Vihan laantuessa tunnustettiin että rangaistustoimissa tuli ylilyöntejä.

Näin käy myös Pentinkulmalla. Esimerkiksi Koskelan veljesten teloitusta pidetään valkoistenkin puolelta turhana. Alma ja Jussi siis menettävät kaksi poikaansa ja Akseli viruu pitkään vankileirillä odottamassa kuolemaa. Palattuaan kotiin, hän on pitkään fyysisesti huonossa kunnossa ja vasta pitkän ajan kuluttua hän kykenee työhön. Talo on kuitenkin hoidettava ja työt tehtävä, ja Ottokin auttelee minkä pystyy.

Syyllisyys painaa Akselia pitkään. Hän kokee sitä veljiensä kuolemasta ja omaatuntoa painaa myös Halmeen kuolema. Olihan hän pyytänyt Halmetta mukaan kapina-ajan toimintaan vaikka tämä olisi pysytellyt poissa. Akseli saa kuitenkin helpotusta saadessaan äidiltään ja Halmeen vaimolta synninpäästön. Preeti ja Otto jotka olivat hautaamassa ammuttuja, kertovat Almalle poikien olleen kuin nukkuvia ja suukin hieman hymyssä. Tämä rauhoittaa Almaa selvästi. Kestää kauan ennen kuin Akseli pystyy keskittymään kunnolla talon töihin ja ajattelemaan tulevaisuutta.

Juonitiivistelmä: Heidi Järvinen,
Kulttuuriperinnön tutkimuksen opiskelija, Pori
Yliopistokeskus, Teema-hankkeen
koordinaattori.

LINNAN KIELESTÄ

Hyvää vai huonoa kieltä

Julkaistu Ke, 09/09/2009 - 11:54 pekka_kyro
Kuulokulmia

Osasin arvata että kun *Täällä Pohjantähden alla* -sarja alkaa radiossa, osa kommenteista tulee moittimaan sitä liiallisesta kiroilemisesta. Näin on käynyt.

Mistä tämä kertoo? Siitäkö että jotkut ihmiset eivät tunne Linnan romaania ennalta ja heille tulee suurena yllätyksenä, että monien henkilöiden luonnekuvaan kuuluu voimasanoilla maustettu puhetapa? Vai siitä että kiroileminen radiossa tuntuu erilaiselta kuin kirjan lehdillä? Vai siitäkö että joukkotiedotusvälineessä käytettävän ns. hyvän puheen vaaliminen on joidenkin kuulijoiden tärkeä tehtävä?

Kirjoissahan on kiroiltu jo muinaisista ajoista. Ja kirjastot ovat täynnä kirjoja, joissa viljellään voimasanoja. On myös olemassa paljon äänikirjoja, jotka sisältävät kiroilua. Ja lisääntyvässä määrin podcasting-teoksia. Näitä "käyttöliittymiä" ei valvota kovin huolestuneesti. Syynä lienee se, että niiden

seuraaminen on yksityistä, kun taas radio julkisena välineenä tuo yksityiselle ihmiselle sisältönsä samaan aikaan kuin muillekin yksilöille. ”Minun lisäkseni tämän kuulee juuri nyt moni muukin – suojaamatonkin ihminen.”

Tuntuu tietenkin raflaavalta sanoa, että jossakin kirjassa kiroillaan. Se on kuin väittäisi, että kirjailija on jumalauta joku moukka, joka ei osaa kirjoittaa jäsennellysti. Tällaisen väittäminen on aivan eri asia kuin sanoa, että kirjassa käytetään kieltä monipuolisesti, siten että eräät kirjan henkilöt käyttävät puheessaan voimasanoja eli kiroilevat. Ja tästä jälkimmäisestähän *Täällä Pohjantähden alla* –sarjassa on kysymys. Ei pappilan väki kiroile eikä kiroile myöskään räättäli Halme, eivätkä naiset. Kiroilulla on siis Linnan kirjoittamassa maailmassa jokin aivan tietty funktio. Ihmisten kielenkäyttö kirjassa kuvaa heidän henkilöään, luonnettaan ja sitä sosiaalista piiriä, mihin he kuuluvat. Tietyissä tilanteissa ihminen puhuu tietyllä tavalla. Voimasanoja tarvitaan silloin kun voimaakin.

Tiedän kyllä kokemuksesta, että radiossa sanottu voimasana ponnahtaa vahvemmin esille kuin televisiossa, elokuvassa tai näyttämöllä. Visuaalinen puoli ikään kuin pehmentää puhetta. Kun radiossa on näyttelijän ilmaisukeinona vain puhe, yksittäisten sanojen painoarvo on korkea. Mutta monelle kuulijalle jo se, että kuvataan suuria vastakkainasetteluja, joissa ihmisetkin joutuvat riitaan ja epäsopuun keskenään, on jo vaikeata tai ahdistavaa. Ja tämä ahdistus puetaan sitten kirosanojen moittimiseksi.

Suomalaisen kirjallisuuden pitkään traditioon kuuluu vähäosaisen tai sorretun ihmisen kuvaus. Sillä on vankka historiallinen taustansa ja yhteytensä todellisuuteen. Näiden romaanien todellisuuskuva ei aina ole leppoisan mukava, niissä ei karteta ristiriitojen kuvausta. Ja siksi niissä voi olla jaksoja ja kohtauksia, jotka ovat repiviä ja meluisia, räävejä ja rivojakin, mutta yhtä kaikki ne ovat tunnistettavia. Lukija/kuulija tajuaa, että tämä on totta.

Kun Linnan romaania lähdettiin dramatisoimaan, todettiin, että kirjailijan kieltä ei voida ruveta siivoamaan tai editoimaan. Halusimme välittää Linnan kuvaaman maailman eli Pentinkulman ihmisineen niin

raadollisena ja ristiriitaisena kuin se romaanissa on. Kuunnelmasarjan jaksothan alkavat lähestyä niitä vaiheita, joita romaanitrilogian toinen osa kuvaa, eli ensimmäisen maailmansodan ja kansalaissodan levottomuuksia ja julmuuksia. Näissä jaksoissa ei kaikki ole leppoisaa eikä hauskaa, mutta ne kuvaavat Linnan tapaan pentinkulmalaisien yhteiskunnallisen tietoisuuden kasvamista ja kärjistymistä luokkavastakohtaisuudeksi ja väkivallaksi. Mutta kun sarjassa taas mennään eteenpäin, tulemme niihin vaiheisiin teoksessa, jotka kuvaavat kansalaisyhteiskunnan syntyä ja viittaavat suoraan meidän aikaamme.

En siis lähtisi itkemään kirosanojen vuoksi, vaan kuuntelisin koko sarjan huolella ja hartaasti. Se on fiktiota, jonka totuusarvo on suuri. Linnan kieli ei ole huonoa, niin kuin joku väitti, vaan hyvää koska se luonnehtii tarinan henkilöitä todenmukaisesti ja -makuisesti. Henkilöiden kokemuksen kautta, ahdistavistakin jaksoista huolimatta, meille kuulijoille avautuu Väinö Linnan laaja panoraama 1800-luvulta tähän meidän aikaamme.

(<http://blogit.yleradio1.yle.fi/kuulokulmia>)

Tehtäviä:

1. Lukekaa katkelmia romaaneista tai kuunnelkaa Veikko Sinisalon lukemana niitä äänid:ltä. Tai tutustukaa Yle Elävä Arkiston Täällä Pohjantähden alla – aarteisiin osoitteessa.

<http://yle.fi/elavaarkisto/?s=s&q=4&aq=90&t=&a=7588>

Keskittykää Linnan käyttämään kieleen; se on rehevää ja ronskia kielenkäyttöä, jonka avulla hahmot alkavat elää, tapahtumat saavat sielun ja tarina muodon. Poimikaa tekstistä sanat, joita ette ymmärrä ja etsikää sanojen merkitys Nykysuomen sanakirjan avulla.

2. Lukekaa Ylen radioteatterin pitkäaikaisen päällikön Pekka Kyrön blogi Hyvää vai huonoa kieltä. Millaista kieltä Väinö Linnan kieli on? Kootkaa adjektiiveja kuvailemaan sitä.

HENKILÖGALLERIA

Akseli Koskela (Ilkka Koivula) – Juureva, peräänantamaton, sitkeä ja kuumapäinen mies, joka aikuisina vuosinaan päätyy pohtimaan kaiken merkityksellisyyttä. Linna kuvaa Akselin kasvun hienosti. (Ohjaaja Timo Koivusalon luonnehdintoja elokuvansa henkilöistä; Satakunnan Kansa 17.11.2009)

Elina Koskela (Veera Kiiskinen) – Aluksi nuori, kaunis tyttö, joka on äitinsä silmäterä, parempia aikoja varten kasvatettu. Myös omaa tahtoa, joutuu elämän edessä hyväksymään äitinsä käsityksen. (Ohjaaja Timo Koivusalon luonnehdintoja elokuvansa henkilöistä; Satakunnan Kansa 17.11.2009)

Jussi Koskela (Risto Tuorila) – Raivaaja, jonka juuret ovat todella syvällä maankamarassa. Vähän nuuka, ei ihan ensimmäisenä taipuisi, Brysselin poskisuudelmaan. (Ohjaaja Timo Koivusalon luonnehdintoja elokuvansa henkilöistä; Satakunnan Kansa 17.11.2009)

Alma Koskela (Riitta Jalonen) – Viisas, suurisydäminen nainen, joka havainnoi tarkkasilmäisesti ja ymmärtää, että elämän mukana on mentävä. (Ohjaaja Timo Koivusalon luonnehdintoja elokuvansa henkilöistä; Satakunnan Kansa 17.11.2009)

Räätäli Aadolf Halme - Suuri humanisti ja pasifisti, myyttinen kristushahmo, jonka vaikuttimet hyvin vilpittömät, mutta joka tulee käytetyksi ja ajautuneeksi ajan armoille. (Ohjaaja Timo Koivusalon luonnehdintoja elokuvansa henkilöistä; Satakunnan Kansa 17.11.2009)

Otto Kivivuori (Esko Roine) – Raikkaimpia hahmoja, pilke silmäkulmassa, kansanmies, joka selviää, mutta pitää omiensa puolta. (Ohjaaja Timo Koivusalon luonnehdintoja elokuvansa henkilöistä; Satakunnan Kansa 17.11.2009)

Anna Kivivuori (Sara Paavolainen) - Pienen talon tytär, joka toivoisi lapsilleen jotain parempaa. Siisti ja hieman hienostelevainen. (Heidi Järvinen, Kulttuuriperinnön

tutkimuksen opiskelija, Pori Yliopistokeskus, Teema-hankkeen koordinaattori)

Janne Kivivuori (Tapani Kalliomäki) -

Janne oppii isältään muurarintaidot, ja hän perustaa myöhemmin oman yrityksenkin. Janne on nuoremman veljensä Oskarin tavoin naisissa juoksija, kuten oli heidän isänsäkin nuoremmalla iällä. Janne ottaa osaa Pentinkulman työväenyhdistyksen toimintaan. Työväenyhdistys Riennon innostuessa aseellisesta vallankumouksesta Venäjän malliin Janne jättäytyy pois yhdistyksen toiminnasta isänsä Oton ja Halmeen tavoin - tosin Halme suostui hoitamaan Riennon asioita velvollisuudentunnosta. Valkoisten jakaessa Pentinkulmalla kenttätuomioita Kivivuori joutuu isänsä kanssa paikalliselle vankileirille sosialistisen taustansa vuoksi. Myöhemmin hänet siirretään leirille Tampereelle. (http://fi.wikipedia.org/wiki/Janne_Kivivuori)

Kirkkoherra Lauri Salpakari (Hannu Björkman)

– Idealisti, joka on turhan helposti ohjaitavissa, erityisesti vaimonsa. (Ohjaaja Timo Koivusalon luonnehdintoja elokuvansa henkilöistä; Satakunnan Kansa 17.11.2009)

Ellen Salpakari (Jonna Järnefelt) -

Ellen Salpakari on omanarvonsa tunteva fennomaani ja yhteiskunnallinen vaikuttava, joka on taipuvainen pröystäilyyn. Hän suhtautuu pentinkulmalaisiin ylhäältä päin ja pitää miehensä tiukasti otteessaan. (Äidinkielen ja viestinnän opettaja Marjaana Mitikka, Koulukinon oppimateriaalin tekijä)

Antto Laurila (Topi Salmela) -

Omanlaisensa miestyppi, syntymävihainen, kostaa rumalla tavalla, herrasvihassaan ehdoton. Yritän kuitenkin tuoda hänestä esiin myös toisen puolen. (Ohjaaja Timo Koivusalon luonnehdintoja elokuvansa henkilöistä; Satakunnan Kansa 17.11.2009)

Elma Laurila (Elena Leeve) on torppari Anton Laurilan ainoa tytär. Elma kuvataan ronskina, mustakulmaisena tyttönä, joka ihastuu Koskelan Akuun. Hän toimii kansalaissodassa punakaartin keittiöllä. Hän pakenee Lahteen sodan lopussa, jossa joutuu vangiksi ja teloitetaan ampumalla kotoa, ilmeisesti Töyryiltä tulleen

murhakäskyn perusteella.
(http://fi.wikipedia.org/wiki/Elma_Laurila)

Preeti Leppänen (Sulevi Peltola) –
Yksinkertainen, köyhä ja muiden kyläläisten väheksymä mies. Omalla tavallaan hänessä konkretisoituvat kaikki ne muutokset, jotka historia tuo Pentinkulmalle, vaikka hän usein ymmärtääkin ne aivan väärin.
(http://fi.wikipedia.org/wiki/Preeti_Leppanen)

HISTORIA

TORPPARILAITOS

1. Koskelan Jussi oli torppari eli vuokratiljelijä.
a) Miten Jussi maksoi vuokran?
b) Kuka omisti torpan maat?
c) Mainitse muita Pentinkulman torppareita.
d) Mistä asioista näkyi, että torpparin asema oli aika epävarma?

2. Miten torpassa elettiin?
a) Mitä syötiin, miten pukeuduttiin, millaisia huonekaluja ja käyttöesineitä torpassa oli?
b) Vertaa pappilaan ja/tai kartanoon. Mitä eroja löydät?

Tietoa torpparilaitoksesta:

<http://www.visido.fi/NRJsuku/torpparit.htm>

<http://fi.wikipedia.org/wiki/Torppari>

MAATALOUSTYÖ

1.a) Millaisia työvälineitä Koskelan Jussi ja muut pentinkulmalaiset käyttivät?

b) Mitkä työt kuuluivat naisille, mitkä puolestaan miehille?

YHTEISKUNTA

1. Selitä käsitteet sääty-yhteiskunta ja luokkayhteiskunta.

2. Mihin eri yhteiskuntaryhmiin kuuluvia ihmisiä Pentinkulmalla asui? Miten eri

yhteiskuntaryhmiin kuuluvat ihmiset suhtautuivat toisiinsa? Valitse muutama kohtaus elokuvasta, joissa mielestäsi näkyi selvästi yhteiskunnallisen aseman vaikutus ihmisten kanssakäymisessä.

3. Suomessa toteutettiin eduskuntauudistus vuonna 1906. Mitä uudistus sisälsi? Ketkä saivat äänioikeuden?

4. a) Ensimmäiset eduskuntavaalit järjestettiin vuonna 1907. Mikä puolue voitti vaalit?
b) Tutki vaalituloksia ja selvitä miten vuoden 1917 vaalitulokset vaikuttivat sosialistien toimintaan.

5. Laadi aikasuora keskeisistä historian tapahtumista elokuvan ajalta (1880 –luvulta vuoden 1918 loppuun). Valitse kaksi aikasuoraan merkitsemääsi tapahtumaa ja kerro miten tapahtumat vaikuttivat elämään Pentinkulmalla.

PENTINKULMAN NAISET

1. a) Millainen naisen asema oli? (Vertaa nykypäivään.)

b) Millaisia töitä naiset tekivät?

2. Selvitä keitä olivat fennomaanit . Kirkkoherran rouva Ellen Salpakari oli fennomaani. Miten se näkyi hänen toiminnassaan ja mielipiteissään? Rouva Salpakari keräsi Pentinkulmalla nimiä suureen adressiin. Miksi nimiä kerättiin? Kenelle adressi piti toimittaa? Täyttikö adressi tavoitteensa? Miten pentinkulmalaiset suhtautuivat asiaan?

TYÖVÄENLIIKE

1. Pentinkulmalle perustettiin työväenyhdistys.
a) Keitä yhdistykseen kuului?
b) Mitä asioita yhdistys ajoi?
c) Millaisia tunnuksia yhdistyksellä oli?
d) Miten yhdistys toimi
-Laurilan Anttoon hädän yhteydessä?
-lakon aikana?

2. Selvitä miksi työväenliike sai Suomessa paljon kannatusta myös maaseudulla.

SISÄLLISSOTA

Sisällissodassa molempien, niin punaisten kuin valkoistenkin joukot koostuivat tavallisista miehistä. Ainoat järjestäytyneet sotajoukot olivat maassa vielä olevat venäläiset sotilaat ja Saksassa koulutuksen saaneet 2000 suomalaista jääkäriä, joista suurin osa taisteli valkoisten puolella. Valkoiset saavat apua myös saksalaisilta joukoilta joita kutsutaan Suomeen.

Sisällissodassa tapettiin enemmän ihmisiä sotatapahtumien ulkopuolella, kuin varsinaisissa taisteluissa. Sisällissodan aikana lähes 37 000 ihmistä sai surmansa, heistä runsas 9000 kaatui taisteluissa.

Punainen terrori vaati uhrinsa, mutta suhteessa siihen valkoinen terrori oli moninkertainen. Vankileireillä oli enimmillään 74 000 ihmistä. Paljon ihmisiä kuoli nälkään ja sairauksiin, mutta paljon myös teloitettiin pikaisten kenttäoikeuksien päätöksellä. Osa haettiin kotikyliin ja tuomittiin siellä. Osa myös haettiin takaisin töihin, sillä talon työt eivät sujuneet ilman tiettyjä miehiä.

Leirejä oli aluksi 26 ympäri maata ja niillä oli myös huomattavan paljon naisia. Vangitsemisen syyksi riitti kuuluminen työväenyhdistykseen, vaikkei kaartiin olisi osallistunutkaan. Naisilla siihen riitti housujen käyttäminen.

Oikeudenkäyntejä ei ohjannut laki, niitä ohjasi viha ja kauna, sekä kosto. Kenttätuomioistuimet kiellettiin ensimmäisen kerran jo helmikuussa, mutta kieltoa ei noudatettu. Toisen kerran Mannerheim kielsi pikaoikeudet toukokuun puolivälissä, mutta joukkohaudat olivat jo ehtineet täyttyä. Myös Englanti puuttui asiaan. (Teksti: Heidi Järvinen)

1.a) Keitä Pentinkulmalta lähti sotaan punaisten puolelle? Entä valkoisten?

b) Miten joukot olivat varustautuneet?

c) Mitä syitä voi löytää punaisten tappiolle?

d) Miksi Akseli ja monet muut eivät häviön hetkellä palanneet koteihinsa? Minne he pyrkivät?

e) Mitä Akselille lopulta tapahtui? Entä Aleksille ja Akustille?

f) Pohdi räättäli Halmeen kohtaloa. Miten hän suhtautui sotaan? Miksi hänet ammuttiin?

g) Kuvaile oloja vankileireillä.

h) Miten sota näkyi Pentinkulmalla vielä punaisten antautumisen jälkeenkin?

2. Selvitä: Mitä eri nimityksiä sodasta on käytetty? Mitä tarkoitetaan, kun puhutaan punaisesta ja valkoisesta terrorista? Mikä oli naisten rooli sodassa? Miltä maalta valkoiset saivat apua, entä punaiset? Kuinka paljon sota vaati uhreja? Miten hävinneisiin suhtauduttiin?

3. Miksi Ilmari Salpakari lähti Saksaan vuonna 1915? Selvitä keitä olivat jääkärit? Mikä oli heidän roolinsa Suomen sisällissodassa?

4. Selvitä mitä kotiseudullasi tapahtui sisällissodan aikana.

Muistitietoa sisällissodasta

Sisällissodan arvet eivät ole vieläkään täysin arpeutuneet. Aluksi kaikki sodasta kirjoitettu oli voittajan eli valkoisten kirjoittamaa ja sodan aikana tietysti molemmin puolista propagandaa. Vallitsi ns. vapaussota-kirjallisuuden aika. Väkivallanteot selitettiin vastustajien tekemiksi.

Vasta 1960-luvulla saatiin esille hävinneenkin osapuolen tarina. Väinö Linnan *Täällä Pohjantähden alla* -trilogian toinen osa aloitti julkisen keskustelun. Eri arkistot ryhtyivät keräämään vuosien 1917-1918 muistitietoa. Mukana olivat kansanarkisto, työväenarkisto ja Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran kansanrunousarkisto. Alkanut julkinen keskustelu ja arkistoihin kertynyt materiaali tavallaan pakottivat akateemisen tutkimuksen mukaan.

Vasta vuoden 1960 jälkeen on siis ilmestynyt ensimmäisiä puolueettomia tutkimuksia. Ensimmäistä kertaa pyrittiin kokonaisvaltaiseen tarkasteluun.

Ulla-Maija Peltonen on kirjoissaan *Punakapinan muistot* ja *Muistin paikat* käsitellyt sisällissodan muistitietoa. Kirjan *Muistin paikat* lopussa on myös luettelo hautapaikoista ja muistomerkeistä. Niitäkään ei aluksi ollut kuin voittajien puolella. Aluksi jouduttiin oman hengen uhalla etsimään omia läheisiään joukkohaudoista, jotta heidät voitaisiin haudata kunniallisesti. Osan kohtalo ei koskaan ole selvinnyt, tai vasta vuosien jälkeen on pidetty siunaustilaisuuksia joukkohaudoilla. Vasta talvisodan jälkeen koettiin kansan yhdistyneen niin, että punaisillekin voitiin pystyttää muistomerkkejä. (Teksti: Heidi Järvinen)

1. Onko oman sukunne keskuudessa muistitietoa sisällissodasta? Haastatelkaa esimerkiksi isovanhempianne aiheesta.

Lähdeaineistoa tehtäviin:

Zetterberg Seppo (toim.), Suomen historian Pikkujättiläinen 2003.

Meinander Henrik, Suomen historia, 2006.

Tarkka Jukka, Tiitta Allan, Itsenäisen Suomi, 90 vuotta kansakunnan elämästä, 2007.

Apunen Osmo, Rajamaasta tasavallaksi. Teoksissa: Suomi 75, Itsenäisen Suomen historia osa 1, 1993 ja Suomen historia, osa 6, 1987.

www.uta.fi/suomi80/
www.historianhavinaa.net
<http://agricola.utu.fi>
[http://fi.wikipedia.org/wiki/Suomen_sisällissot
a](http://fi.wikipedia.org/wiki/Suomen_sisällissota)
www.eduskunta.fi/historia/
www.edu.lieto.fi/1918/

Oppimateriaalin ovat laatineet
Marjaana Mitikka ja
Hanna-Leena Puosi

Oppimateriaalin on tuottanut
Koulukino.